

ZABORAVLJENE SUGRAĐANKE (4)

Hoće li bista Emilije Holik, nakon više od tri desetljeća, iz mračnog muzejskog podruma biti vraćena u javni prostor?

Slavica Trgovac Martan

🕒 20. kolovoza 2022.

PODIJELI S PRIJATELJIMA!

Već tri desetljeća u podrumu bjelovarskog Gradskog muzeja čami bista bjelovarske liječnice i antifašistkinje Emilije Holik. Onamo je prenesena s postolja u krugu bjelovarske bolnice, zgrade koja je godinama nosila njezino ime. I ono je nestalo iz naziva bolnice, zajedno s bistom, početkom devdesetih godina. U muzejskom podrumu bista doktorice Holik našla se u društvu sličnih relikvija iz prijašnjeg sistema – s bistama Tome Vinkovića, Grge Jankeza i drugih heroja NOB-a, sa starim štafetama s kojima su mlađahni pioniri nekad trčkarali po bilogorskim puteljcima i sličnim predmetima.

Iako povratak obilježja iz NOB-a uvijek izaziva rasprave i negodovanje dijela javnosti, tijekom posljednjih 15-ak godina u Bjelovaru su mnoga od njih ponovno dobila svoje mjesto u javnom prostoru. Obnovljen je, primjerice, spomenik „Poziv na ustanak“ svjetski poznatog kipara, Bjelovarčanina Vojina Bakića, uređeno je spomen-područje žrtvama ustaškog režima u Gudovcu, obnovljene su spomen-ploče postavljene u čast pripadnicima antifašističkog pokreta. Kako je dr. Emilija Holik imala vrlo istaknutu ulogu u tom pokretu – zbog pomaganja partizanima 1942. godine osuđena je na smrt i strijeljana – posljednjih godina nekoliko puta se „potezalo“ pitanje povratka njezine biste u javni prostor. Na takvoj inicijativi rade i u Udruzi antifašističkih boraca i antifašista iz Bjelovar (UABA).

53 ... Koprivnica, Tvornica "Danica."

Dr. Holik pola godine provela je u ustaškom logoru Danica kod Koprivnice (Foto: Muzej Grada Koprivnice)

-Želja nam je da se ta bista vrati u javni prostor, i to u parku u sklopu bolnice, gdje je i ranije stajala. Planiramo to predložiti Upravnom vijeću Opće bolnice Bjelovar, a ako Vijeće prihvati naš prijedlog, zatražit ćemo od Ministarstva kulture i Gradskog muzeja Bjelovar premještanje biste – kaže Nenad Nekvapil iz UABA Bjelovar.

Želja je, kaže Nekvapil, da na bisti stoje samo ime i prezime Emilije Holik te godina rođenja i smrti, bez ikakvih posebnih antifašističkih obilježja. To je najmanje što njezin grad može učiniti za nju, smatra Nekvapil, s obzirom da u Bjelovaru nema ni ulice, ni trga koji bi se zvali po njoj.

-Emilija Holik je, prije svega, bila čovjek i liječnica, u punom smislu te riječi. Za vrijeme Drugog svjetskog rata u bjelovarskoj bolnici je pružala pomoć svima, neovisno o tome kojoj su vojsci,

narodnosti ili ideologiji pripadali – kaže Nenad Nekvapil.

Emilija Holik pritom nije bila izuzetak, dodaje naš sugovornik. U bjelovarskoj bolnici djelovao je širok krug liječnika i drugog medicinskog osoblja koji su tajno podržavali partizanski pokret, istovremeno pomažući pripadnicima svih vojski i građanima. Uz Emiliju Holik, možda najzvučnije ime iz tog kruga je dr. Josip Jagodić koji će za svoj doprinos spašavanju progonjenih, među kojima je bilo i Židova, desetljećima kasnije primiti priznanje „Pravednik među narodima“. Zapisano je kako je dr. Jagodić na zdravim pojedincima izvodio manje kirurške zahvate, samo kako bi ih, pod izlikom da moraju ostati u bolnici, spasio od smrti. U tome su mu pomagali i druge kolege.

Dr. Emilija Holik ("Biografije bjelovarskih liječnika", Dubravko Habek)

-To su bili veliki ljudi, istinski liječnici koji su u potpunosti poštivali Hipokratovu zakletvu koji su položili prilikom odabira tog zanimanja – kaže Nekvapil.

Na žalost, neki od njih su zbog svog djelovanja uhićeni, a među takvima je bila i dr. Holik koja je prvo, 1941. godine, završila u zloglasnom ustaškom logoru Danica kod Koprivnice gdje je također pomagala, radeći kao liječnica u logorskoj ambulanti. Nakon pola godine puštena je na slobodu zahvaljujući zalaganju svog oca koji je po zanimanju bio učitelj te je „potegnuo“ veze među uglednim Bjelovarčanima koji su imali utjecaj na ustašku vlast.

No, zarobljeništvo u logoru Emiliju Holik nije pokolebalo u antifašističkom djelovanju pa je i nakon puštanja na slobodu nastavila surađivati s partizanima, Ponovno je uhićena 11. rujna 1942. godine. Postupak na tzv. Pokretnom prijekom sudu bio je ekspresan te je već početkom listopada iste godine „zbog komunističke promidžbe i aktivnog pomaganja partizanima“ osuđena na smrt strijeljanjem.

-Strijeljana je 13. listopada 1942. godine u 17 sati na Vojnoviću u Bjelovaru, s skupinom drugih osuđenika, a sudionici toga zbivanja sjećaju se otvorenoga teretnoga kamiona s nekoliko zarobljenika i dr. Emilije Holik koja je stajala na kamionu i mahala ljudima koji su stajali uz cestu – piše u knjizi „Biografije bjelovarskih liječnika“ liječnik i povjesničar Dubravko Habek.

Svjedočanstvo o strijeljanju na Vojnoviću iz prve je ruke od svog oca čuo Nenad Nekvapil.

-Moja baka je u to vrijeme prodavala robu na bjelovarskoj tržnici, a moj otac, koji je tada bio dijete, tog je 13. listopada bio s njom na placu. Ispričao mi je kako su se na tržnici odjednom pojavili ustaše koji su ljude potjerali na Vojnović da idu gledati strijeljanje – kaže Nekvapil.

Morali su, dodaje, poslušati, pa su i njegovi baka i otac završili s mnoštvom na zloglasnom stratištu.

-Kaže otac da se pred osuđenicima pojavio svećenik koji im je pružao križ na poljubac. Kada je došao do Emilije Holik, ona je odbila poljubiti križ i rekla je svećeniku neka ga nosi Paveliću. Prije pogubljenja su je pitali ima li posljednju želju, a ona je zatražila cigaretu. Nakon što ju je popušila, ubili su je – prepričava Nekvapil.

Svjedoci kažu i kako je dr. Holik odbila povez za oči te da je hrabro gledala u egzekutore dok su pucali u nju. Što joj je u posljednjim sekundama života prolazilo kroz glavu, nikad se neće doznati. Što bi Emiliji Holik i odgovaralo, ako je suditi prema stihovima pronađenima u jednoj od njezinih privatnih bilježnica. Puno prije nego što će je strijeljati, hrabra liječnica je napisala:

„Kad bi ljudi znali sve moje osjećaje i misli, kamenovali bi me; ne zato što bi oni boli bolji, nego zato jer im ne rekoH sve...“

**Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autorice*

**Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije*

PODIJELI S PRIJATELJIMA!

ANTIFAŠIZAM

EMILIJA HOLIK

NENAD NEKVAPIL

AKTUALNO

